

Αριστοτέλης, *Περὶ ζώων μορίων*, Α5 644b22-645a 36)

(μετάφραση Βασίλης Μπετσάκος)

Ανάμεσα στα όντα της φύσης άλλα λέμε πως είναι αγένητα και άφθαρτα εις τον αιώνα τον άπαντα και άλλα πως μετέχουν στη γένεση και τη φθορά. Όσον αφορά τα πρώτα, που είναι πολυτίμητα και θεία, συμβαίνει να είναι ελάχιστη η γνωστική μας προσέγγιση (σίγουρα τα δεδομένα που ποθούμε να αποκτήσουμε και που θα μας επέτρεπαν να προχωρήσουμε σε εξέτασή τους είναι απολύτως λίγα και καθόλου φανερά στις αισθήσεις): όσον αφορά τα δεύτερα, τα φθαρτά φυτά και ζώα, υπάρχουν περισσότερες διέξοδοι να τα προσεγγίσουμε γνωστικά: ο λόγος είναι ότι ζούμε και μεγαλώνουμε μαζί τους: πολλά, βέβαια, μπορεί να συλλέξει κανείς για κάθε υπάρχον είδος, αρκεί να έχει τη θέληση να κοπιάσει όσο χρειάζεται.

Πάντως και τα δύο, τόσο τα θεϊκά όσο και τα φθαρτά, έχουν τη δική τους χάρη. Τα πρώτα: Έστω κι αν τα αγγίζουμε ελάχιστα, είναι τόσο πολύτιμη η γνώση τους, που το χαιρόμαστε πιο πολύ κι από το να μαθαίναμε τα πάντα για τα όντα που είναι δίπλα μας σαν κι εμάς. Μοιάζει μ' εκείνο που συμβαίνει στους ερωτευμένους: κι ένα οποιοδήποτε και μάλιστα μικρό μέλος του αγαπημένου τους να κοιτάξουν, το χαίρονται πιο πολύ κι από το να καλοέβλεπαν πολλά άλλα και μεγάλα πράγματα. Τα δεύτερα: Επειδή τα γνωρίζουμε καλύτερα και περισσότερο, αποκτούν την υπεροχή της επιστήμης: επιπλέον, καθώς μας είναι πλησιέστερα και πιο οικεία στη φύση, αντικαθιστούν σε ένα βαθμό τη φιλοσοφική γνώση των θείων όντων.

Μιας και έχουμε αλλού αναφερθεί εκτενώς στα θεία όντα και έχουμε παρουσιάσει ό,τι μπορεί να δει ο άνθρωπος, μας απομένει να μιλήσουμε για τη φύση των όντων που έχουν ζωή: όσο μπορούμε, δεν θα παραβλέψουμε κανένα τους, λιγότερο ή περισσότερο σημαντικό. Μπορεί, ασφαλώς, ορισμένα απ' αυτά να είναι για τις αισθήσεις μας λιγότερο χαριτωμένα: όμως η φύση που τα δημιούργησε παρέχει απίστευτες γνωστικές ηδονές σε όσους μπορούν να εμβαθύνουν αιτιολογικά, στους φύσει εραστές της σοφίας. Εξάλλου, θα ήταν παράλογο από τη μία να χαιρόμαστε παρατηρώντας τις εικόνες τους, μαζί οπωσδήποτε με την τέχνη που τις δημιούργησε (τη ζωγραφική π.χ. ή την πλαστική), και από την άλλη να μη μας αρέσει -και μάλιστα πιο πολύ- η γνώση των όντων της φύσης, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι βλέπουμε μαζί της καθαρά και την αιτία του καθενός τους.

Κατά συνέπεια, δεν πρέπει σαν τα παιδιά να δυσανασχετούμε με την εξέταση των πιο ασήμαντων μορφών ζωής. Γιατί στο καθένα από τα όντα της φύσης κρύβεται κι ένα στοιχείο έκπληξης και θαυμασμού. Ιδού εν σχέσει μ' αυτό τι λέγεται για τον Ηράκλειτο: κάποιοι ξένοι ήθελαν να τον επισκεφτούν· πήγαν, λοιπόν, κοντά του και τον είδαν να κάθεται δίπλα στη φωτιά και να ζεσταίνεται· οπότε έμειναν ακίνητοι· αυτός τους φώναξε να μπουν μέσα με θάρρος, και είπε: «και εδώ υπάρχουν θεοί». Έτσι και με την έρευνα κάθε μορφής ζωής: δεν πρέπει να την προσεγγίζουμε με απαρέσκεια· ο λόγος είναι ότι στα πάντα συναντάται κατιτίς από τη φύση και την ομορφιά. Τα έργα της φύσης, και μάλιστα κατεξοχήν αυτά, είναι που παρουσιάζουν την απουσία τυχειότητας και την παρουσία σκοπιμότητας. Ο λόγος που δημιουργήθηκε ή έγινε κάτι, αυτός κατέλαβε τη γη της ομορφιάς.

Κι αν κάποιος πίστεψε ασήμαντη τη γνώση άλλων μορφών ζωής, το ίδιο πρέπει να φαντάζεται και για τον εαυτό του· στα σίγουρα δεν γίνεται χωρίς δυσχέρεια μεγάλη να δει κανείς από τι είναι φτιαγμένο το ανθρώπινο είδος: αίμα, σάρκες, οστά, φλέβες και άλλα τέτοια σωματικά. Αυτήν ακριβώς την αντίληψη πρέπει να έχει κι αυτός που διαλέγεται για οποιοδήποτε μέλος ή εξάρτημα των όντων της φύσης: να μη μνημονεύει την ύλη, να μην το κάνει χάριν αυτής, αλλά χάριν της όλης μορφής· όπως με το σπίτι· όχι τους πλίνθους και τον πηλό και τα ξύλα. Έτσι κι ο μελετητής της φύσης: να μνημονεύει τη σύνθεση και την σύνολη ουσία κι όχι αυτά που δεν γίνεται ποτέ να υπάρξουν χωριστά απο αυτήν.